

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

Název projektu	Šablony v SZŠ Příbram
Registrační číslo	CZ.1.07/1.5.003/34.0933
Název materiálu	<i>Práce s texty – výchova ke čtenářství</i> VY_32_INOVACE_CJ.3.2 J. Arbes – Svatý Xaverius
Vyučovací předmět	Český jazyk a literatura
Tematický okruh	Česká literatura 19. stol. - májovci
Autor	Mgr. Alena Šimůnková
Škola	Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Příbram I, Jiráskovy sady 113
Datum vyhotovení	říjen 2013
Datum a místo ověření	27.3.2014 - obor Zdravotnické lyceum, třída 2.ZL
Anotace	Materiál je určen pro žáky 2. ročníků středních škol při probírání učiva o májovcích. Slouží především k samostatné práci s textem – úryvkem z daného díla. Žáci mohou s textem pracovat i bez znalosti celého díla, podporuje to jejich dovednost vyhledávat informace, hodnotit je na základě přečteného. Velmi důležitá je práce s archaickým jazykem. Žáci se snaží uhadovat významy slov na základě celého textu i své osobní zkušenosti se staršími texty. Lze pracovat s příručkami či internetem.
Metodický pokyn	Aktivita – pracovní list - přímá práce žáků – cca 30 min. Lze doplnit k výkladu o autorovi, případně jako opakování.

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST

Jakub Arbes – Svatý Xaverius

VÝCHOZÍ TEXT:

„Co je bůh?“ ozývalo se v mé duši v tisícovém ohlase. A v době té byl jsem duševně dospěl tak daleko, že nemohl jsem odpovědět jinak nežli: „Bůh je rezultující přírodních sil.“

„Výborně!“ zvolal jsem mimovolně.

Přítel však, nedbaje opět mého vyrušení, pokračoval klidně dále: „A na tomto základě, ať již pravém, nebo klamném, počal jsem svou nevděčnou práci: přemýšlet o tajemství Balkova obrazu svatého Xaveria. Nelze mi ovšem ani nejhlavnější výkony klopotné a často zdánlivě úplně beznadějně mé duševní práce sledovati, a proto naznačím ti ji jen v nejhrubších obrysech.

První otázka, která se mi naskytla, byla: Je-li v obraze skutečně nějaké tajemství skryto, jakým způsobem a jakými prostředky je možno odvážit se k jeho odhalení?

Přemýšleje o této otázce, shledal jsem, že k odhalení jakéhokoliv tajemství vůbec, a tudíž i tohoto, možno se odvážit jen s nejpřesnější logikou, a za nejvhodnější prostředky výpomocné uznal jsem matematiku a vědy přírodní.

K rezultátu tomuto dospěl jsem asi před dvanácti lety a od té doby věnoval jsem každý volný okamžik přísným studiím jmenovaných věd.“

OTÁZKY A ÚKOLY K TEXTU:

1. Na základě textu vysvětlíte větu : *Bůh je rezultující přírodních sil.*

2. **Klopotná** může být:

- a) vesnice
- b) práce
- c) dívka
- d) radost

3. Další tvary přechodníku **nedbaje** jsou:

- a) nedbav
- b) nedbavíce
- c) nedbajíce
- d) nelze vytvořit

4. Antonymum ke slovu **počal** je:

- a) zemřel
- b) odložil
- c) skončil
- d) vrátil

5. Jak dle vypravěče můžeme odhalit tajemství?

6. Vypište z textu všechny archaické tvary infinitivu.

VÝCHOZÍ TEXT:

„Obraz umírajícího svatého Xaveria nebyl malován pouze pro oko a pro povznesení mysli zbožných křesťanů. Je v něm více, nežli bývá v obrazech největších mistrů, je v něm cosi, nad čímž by tisícové s pohrdáním krčili ramenoma, z čehož však by přece mohla vzejít spása miliónům...“

Kdo dovede třeba po léta dlíti před obrazem tím, kdo upne veškerou svou mysl na obraz, aby tajemství v obraze skryté vypátral, a komu se podaří to tajemství vypátrati, nemůže zůstat pro lidstvo bez ceny, neboť duch jeho nabude oné síly a průpravy, jaké je potřebí k obrovskému dílu na prospěch veškerého lidstva.

Jediné však věci je především třeba: vytrvalosti a železné vůle. Kdo těmito obrněn bude před obrazem dlíti, by vypátral tajemství obrazu, tomu svatý Xaverius zjeví neocenitelný poklad.“

OTÁZKY A ÚKOLY K TEXTU:

- 1) Napište **synonymum** ke slovu *zjeví*, **antonimum** ke slovu *spása*
- 2) Objasněte shodu přísudku s podmětem: *Tisícové by krčili ramenoma.* a přepište větu do současné češtiny.
- 3) Přímou z textu vypište: Proč pouze nebyl malován obraz svatého Xaveria?
- 4) Jaký *neocenitelný poklad* je v úryvku zřejmě zamýšlen. Vysvětlete vlastními slovy.
- 5) Proveďte větný rozbor souvětí: *Kdo dovede třeba po léta...*
- 6) Vypište z textu několikanásobné větné členy a blíže je určete.

evropský
sociální
fond v ČR

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŘEŠENÍ:

VÝCHOZÍ TEXT č.1:

- 1) Bůh je výsledkem přírodních sil.
- 2) b
- 3) c
- 4) c
- 5) jen nejpřesnější logikou s pomocí matematiky a „přírodní vědy“
- 6) odpovědění, přemýšletí, sledovati, odvážiti

VÝCHOZÍ TEXT č.2:

- 1) ukáže, zatracení
- 2) Tisícové , dnové, hrobové – archaické tvary rodu mužského životného
Tisíce lidí by krčily rameny.
- 3) Pouze pro oko a pro povznesení mysli zbožných křesťanů.
- 4) Lidstvo potřebuje vytrvalost a vůli, aby něco dokázalo. A také myšlení (ducha). To je ten neocenitelný poklad, který se zjeví tomu, kdo se bude snažit přijít záhadě na kloub.
- 5)

<i>Kdo dovede třeba...</i>	věta vedlejší podmětá
<i>kdo upne veškerou...</i>	věta vedlejší podmětá
<i>aby tajemství...</i>	věta vedlejší příslovečná účelová
<i>a komu se podaří...</i>	věta vedlejší podmětá
<i>nemůže zůstatí pro lidstvo...</i>	věta hlavní
<i>neboť duch jeho...</i>	věta hlavní v poměru příčinném
<i>jaké je potřebí k obrovskému...</i>	věta vedlejší přívlastková
	souvětí souřadné

6) <i>pro oko a pro povznesení</i>	příslovečné určení příčiny
<i>více, cosi</i>	podmět
<i>síly a průpravy</i>	přísudek jmenný se sponou
<i>vytrvalosti a vůle</i>	podmět

Použité zdroje:

ARBES, Jakub. *Romaneta: svatý Xaverius*. 11. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1975. 109 s. 22-079-75

Pokud není uvedeno jinak, jsou použité objekty vlastní originální tvorbou autorky.